Plan wynikowy z wymaganiami edukacyjnymi przedmiotu WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE w zakresie rozszerzonym dla klasy 3 szkoły ponadpodstawowej

Podręcznik: *Wiedza o społeczeństwie 3. Podręcznik dla szkół ponadpodstawowych. Zakres rozszerzony*.
Autor: *Maciej Batorski*
Wydawnictwo: *Operon*

TEMAT LEKCJI	ZAGADNIENA	Wymagania na ocenę dopuszczającą Uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania na ocenę dobrą Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania na ocenę celującą Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. USTRÓJ RP						
1. Konstytucja i jej rodzaje	Ustawy zasadnicze	– prawidłowo opisuje procedury uchwalania konstytucji;	– zna kryteria podziału konstytucji na przykładach państw takich jak Wielka Brytania, Polska, Francja i Republika Weimarska;	– charakteryzuje genezę konstytucji na wybranych przykładach;	– zestawia różne cechy konstytucji, – analizuje procedurę uchwalania konstytucji;	–wymienia i opisuje etapy procedur uchwalania konstytucji na przykładzie Konstytucji RP;
2. Konstytucyjne zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej	Tworzenie prawa w demokratycznych państwach	– wskazuje na genezę państwa prawa, – wymienia zasady funkcjonowania państwa prawa na przykładzie ustroju RP;	– przedstawia zasady budujące ustrój: suwerenność, subsydiarność, unitaryzm, gospodarka rynkowa, pluralizm;	– wymienia i charakteryzuje akty prawa międzynarodowego W polityce ustrojowej państwa;	– przedstawia rolę aktów prawnych w budowaniu ustroju;	– analizuje najważniejsze zasady ustroju RP, – omawia zasady i formy realizacji demokratycznego państwa;

3. Działalność parlamentu w praktyce	Parlamentaryzm	– posługuje się pojęciami: *immunitet formalny i materialny*, *interpelacja*, *zapytanie poselskie, kontrole poselskie*,	–wie, w jaki sposób opozycja wpływa na działania parlamentu, –wymienia narzędzia nacisku	– analizuje tryby pracy parlamentu, – omawia zwyczajowe działania opozycji;	– porównuje działanie opozycji parlamentarnej i pozaparlamentarnej;	– uzasadnia zasadność proceduralności w pracy parlamentu;
		konstruktywne wotum nieufności;	i kontroli w parlamencie, – wymienia rodzaje opozycji;			
4. Władza ustawodawcza – Sejm RP	Organizacja pracy Sejmu, władza ustawodawcza i jej zasięg	–wymienia funkcje i kompetencje Sejmu;	– prawidłowo omawia procedury wyborów do Sejmu, –zna aktualny skład Sejmu RP (partie, ich liderów, marszałka Sejmu);	– charakteryzuje metodę D'Hondta, – wie, co określa ważność wyborów;	– porównuje obszary pracy Prezydium Sejmu, Konwentu Seniorów, komisji śledczych, komisji sejmowych, kół, klubów i zespołów parlamentarnych;	– omawia organizację Sejmu, –objaśnia procedury stosowane w nadzwyczajnych sytuacjach,
5. Władza ustawodawcza – Senat RP i Zgromadzenie Narodowe	Działanie i funkcje Senatu, Zgromadzenie Narodowe	– wymienia podstawowe funkcje i kompetencje senatorów i Zgromadzenia Narodowego;	– omawia procedury wyborów do Senatu, – zna aktualny skład Senatu RP (senatorów z różnych ugrupowań, marszałka);	– charakteryzuje pozycję Senatu i ZN w parlamencie;	– analizuje przepisy Konstytucji RP i ustaw dotyczące pracy Senatu i ZN;	– uzasadnia zastosowanie przepisów Konstytucji RP w sytuacjach wyjątkowych (Marszałek Senatu RP pełni tymczasowo obowiązki prezydenta);
6. Proces legislacyjny	Proces legislacyjny	–wymienia ścieżki legislacyjne, –zna etapy procesu legislacyjnego;	– zna proces rozpatrywania ustawy przez Sejm;	– charakteryzuje przebieg głosowania w procesie	–analizuje, na czym polega inicjatywy ustawodawcza i ludowa;	–uzasadnia zasadność publikowania ustaw w „Dzienniku

				legislacyjnym;		Ustaw”;
7. Władza wykonawcza – Prezydent RP	Prezydent RP, prerogatywy, uprawnienia Prezydenta	– posługuje się pojęciami: *kadencja*, *kontrasygnata*, *kadencyjność*, *prerogatywy*;	– wie, w jakich sytuacjach wymagana jest kontrasygnata, – wie, które kompetencje	– wymienia Prezydentów RP od 1922 r. – charakteryzuje wymagania stawiane	– tłumaczy, na czym polega odpowiedzialność konstytucyjna i polityczna,	–zestawia wybrane modele prezydentur w innych państwach z modelem
			Prezydenta RP nie wymagają kontrasygnaty;	kandydatowi na Prezydenta RP, – omawia proces wyborów na prezydenta;	– analizuje zakres kompetencji prezydenta RP;	prezydentury w Polsce;
8. Władza wykonawcza – Rada Ministrów.	Zasady i skład rządu	– wyjaśnia kompetencje Rady Ministrów;	– zna członków Rady Ministrów;	– przedstawia procedury powoływania rządu;	– charakteryzuje odpowiedzialność Rady Ministrów; –omawia skuteczność rządu;	– uzasadnia wyjątkowe sytuacje takie jak dymisja rządu
9. Administracja publiczna – administracja rządowa	Struktury i funkcje administracji państwowej, rządowej, samorządowej działającej w Polsce, działanie korpusu służby cywilnej	– omawia działania administracji rządowej kierowanej przez Radę Ministrów;	– wymienia skład administracji rządowej i wymienia naczelne i centralne organy administracji rządowej oraz terenowe organy administracji rządowej;	– charakteryzuje strukturę organizacyjną ministerstw (wojewoda, samorząd terytorialny);	– analizuje działanie naczelnych organów administracji państwowej;	– uzasadnia potrzebę istnienia administracji rządowej;
10. Administracja samorządowa. Samorząd terytorialny – –gmina, powiat, województwo	Zakres działania i struktury gminy, województwa, powiatu	– prawidłowo posługuje się pojęciami: *gmina*, *województwo*, *powiat*;	– wyjaśnia zasady działania samorządu wojewódzkiego;	– przedstawia funkcje, zasady finansowania i wyborów do organów samorządu wojewódzkiego i jego obszarów;	– analizuje zasady działania i źródła finansowania gminy, powiatu i województwa, – analizuje zasady wyborów do jednostek samorządu terytorialnego;	– omawia zasady nadzoru, – opisuje hierarchiczność administracji samorządowej;

11. Władza sądownicza. Sądownictwo powszechne i szczególne	Obszary i funkcje: Sąd Najwyższy, sądy powszechne, administracyjne, wojskowe, Trybunał	– opisuje podział sądownictwa w Polsce na Sąd Najwyższy, sądy powszechne, administracyjne,	– wymienia konstytucyjne zasady działania sądów;	– przedstawia główne zasady działania SN;	– analizuje strukturę sądownictwa oraz zakres działań, poszczególnych jego obszarów	– potrafi przyporządkować rodzaj sprawy odpowiedniej izbie i instancji sądu;
	Konstytucyjny, Trybunał Stanu	wojskowe, a także Trybunał Konstytucyjny i Trybunał Stanu, – wyjaśnia, co to jest KRS, ENCJ;			(sądy powszechne, sądy szczegółowe, SN, Naczelny Sąd Administracyjny);	
12. Władza sądownicza. Trybunały w Polsce	Trybunał Konstytucyjny, Trybunał Stanu	– wie, czym są Trybunał Konstytucyjny i Trybunał Stanu;	– wymienia kompetencje i skład Trybunału Konstytucyjnego, –wyjaśnia, co to jest *skarga kasacyjna*;	– przedstawia cel istnienia Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu;	– wymienia i analizuje kary wymierzane przez Trybunały;	– wyjaśnia, kto może stanąć przed Trybunałem Konstytucyjnym i Trybunałem Stanu, – omawia procedurę złożenia skargi do TK;
13. Konstytucyjne i pozakonstytucyjne organy kontroli państwowej i ochrony prawa	Praworządność w Polsce	– opisuje obszary działań takich instytucji jak: NIK, RPO, KRRiT, UOKiK, RPD;	– omawia rolę i zakres działań takich instytucji jak: NIK, RPO, KRRiT, UOKiK, RPD;	– zna i analizuje status NIK, tryb i formy działania RPO i RPD oraz procedury powoływania członków tych instytucji;	– zestawia zakres obowiązków i obszary działania Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka;	– analizuje procedury i artykuły konstytucji RP i ustaw, na mocy, których zostały powołane UOKiK, RPO, KRRiT;
II. PROPEUDETYKA PRAWA						
1. Prawo jako system norm	Prawo, proces kształtowania się, funkcje i rodzaje prawa	– opisuje historię prawa, – omawia rodzaje norm;	– wyjaśnia, czym są: *norma prawna*, *przepis prawny*, *wykładnia prawa*;	– przedstawia cechy prawa różnych systemów prawnych na świecie (stabilizacyjna, dynamizacyjna);	– analizuje funkcje prawa, – wymienia i omawia postawy wobec prawa;	– ocenia rolę prawa w koncepcji praworządności i przy ochronie praw obywateli i ich mienia;

2. Podstawowe zasady systemu prawa	Prawo i jego zasady: hierarchiczność, spójność i praworządność	– omawia podstawowe zasady prawa, – wyjaśnia, czym są: *hierarchiczność prawa*, *spójność prawa*, *zupełność prawa*;	– wymienia reguły kolizyjne prawa i sposoby postępowania przy sprzeczności norm, – wyjaśnia, czym są praworządność materialna i formalna;	– charakteryzuje mechanizmy gwarantujące przestrzeganie prawa: trójpodział władzy, pluralizm polityczny, gwarancja prawa człowieka, prymat instytucji pochodzących z wyboru;	– analizuje reguły: porządku hierarchicznego, czasowego i treściowego, zupełności prawa, kolizyjności;	– tłumaczy, czym jest praworządność, na podstawie art. 2 Konstytucji RP, – zestawia reguły i procedury obowiązujące w różnych gałęziach prawa;
3. Systematyka prawa	Kryteria podziału, prawa, gałęzie	– wymienia rodzaje prawa (prawo prywatne, publiczne), – rozróżnia gałęzie prawa: prawo: konstytucyjne, handlowe, karne, cywilne, prawne, rodzinne, administracyjne, pracy, kanoniczne;	– wyjaśnia, czym jest prawo stanowione, a czym – naturalne;	– charakteryzuje gałęzie prawa, ich podstawowe zasady, przepisy oraz miejsca wpisów;	– analizuje postawy wobec prawa i sposoby łamania go;	– objaśnia zależność między prawem przedmiotowym i podmiotowym oraz jego hierarchię;
4. Źródła prawa	Źródła prawa: instytucjonalne, formalne	– wie, co jest źródłem prawa, – wymienia rodzaje źródeł prawa, – wymienia organy tworzące prawo w państwie;	– wie, gdzie są publikowane ustawy;	– charakteryzuje proces wdrażania ustawy w życie (promulgacja, *vacatio legis*, implementacja);	– analizuje rodzaje źródeł prawa oraz źródła poznania prawa;	– opisuje związki oraz różnice między prawem Polski a prawem międzynarodowym (reguły merytoryczne, czasowe);
5. Hierarchia aktów prawnych w Polsce	Hierarchia aktów prawnych w Polsce, cechy aktów wtórnych w UE	– wyjaśnia, dlaczego Konstytucja RP jest nazywana ustawą zasadniczą;	– klasyfikuje źródła prawa w Polsce, – wymienia przykłady aktów	– charakteryzuje prawo międzynarodowe i prawo unijne, – omawia porządek	– analizuje stosunek między prawem unijnym a prawem krajowym;	– wykazuje potrzebę hierarchizacji prawa i przestrzegania procedur w

			prawnych, aktów wykonawczych oraz aktów prawa miejscowego;	prawny i proceduralny w tworzeniu ustaw oraz rozporządzeń;		stosunkach międzynarodowych, – omawia podstawowe zasady
						prawne UE i państw członkowskich, głównie Polski;
III. PRAWA CZŁOWIEKA						
1. Geneza praw człowieka i ich klasyfikacja	Źródła praw człowieka, I, I, III generacja praw człowieka, prawo człowieka w systemach filozoficznych	– zna i potrafi wskazać różnice między prawem stanowionym a prawem naturalnym, –omawia wybrane źródła prawa;	– wyjaśnia nadrzędność prawa stanowionego wobec prawa naturalnego, – wymienia myślicieli, którzy stworzyli podwaliny pod system praw człowieka, oraz dokumenty (konstytucje, akty), w których zapisane są prawa człowieka;	– omawia źródła praw człowieka na podstawie historii polskich przywilejów szlacheckich, – charakteryzuje proces kształtowania się prawa na przestrzeni wieków;	– analizuje prawa trzech generacji, prawa negatywne i pozytywne, – wyjaśnia pojęcie *relatywizmu kulturowego* w odniesieniu do zasady uniwersalności prawa;	– analizuje, czy możliwe jest ograniczanie praw człowieka, – wskazuje, w jakich sytuacjach może dochodzić do ograniczania praw człowieka;
2. Przestrzeganie praw człowieka we współczesnym świecie	Zapisy praw w Powszechnej Deklaracją Praw Człowieka i Obywatela 1789 r. oraz Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 r., –przyczyny	– zna zapisy Konstytucji RP i innych aktów prawnych gwarantujące przestrzeganie praw człowieka w Polsce;	– wymienia przykłady łamania praw człowieka na świecie, – dzieli przyczyny łamania praw człowieka na ekonomiczne, polityczne,	– charakteryzuje skalę łamania praw na świecie,	– wyjaśnia, w jakich społeczeństwach najczęściej łamane są prawa człowieka;	– uzasadnia potrzebę walki z nierównościami społecznymi, prześladowaniami i łamaniem praw człowieka na świecie;

	łamania praw człowieka, Konstytucja RP z 1997 r.		religijne, prawne, kulturowe, rasowe;			
3. System ochrony Praw Człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych	System ochrony praw człowieka w ramach ONZ, Międzynarodowy Trybunał Karny, Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. uchodźców	– wymienia organy regulujące prawa człowieka oraz charakteryzuje systemy ochrony praw człowieka: międzynarodowe i wewnątrzpaństwowe;	– wymienia międzynarodowe traktaty zawierające prawa człowieka;	– argumentuje potrzebę ochrony praw człowieka na świecie;	– analizuje działanie organów powołanych w ramach ONZ (Trybunał Karny, Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. uchodźców);	– opisuje działalność misyjną ONZ, w tym działania mające na celu ochronę praw człowieka, – uzasadnia potrzebę istnienia Trybunału Karnego ONZ;

4. System ochrony praw człowieka w ramach UE, OBWE i RE	Regionalne mechanizmy chroniące prawa człowieka, system strasburski	– wymienia organy i instytucje zajmujące się prawami człowieka powołane przez UE, OBWE;	– analizuje takie dokumenty jak: Karta Socjalna Wspólnoty Europejskiej, Konwencja o zapobieganiu torturom, nieludzkiemu traktowaniu i poniżaniu, – zna i opisuje następujące instytucje: KBWE, Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka, Wysoki Komisarz OBWE ds. Mniejszości Narodowych, Wolności Mediów, Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich,	– opisuje działanie systemu strasburskiego;	– analizuje przykładowe sprawy toczące się przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka;	– wymienia kryteria dopuszczalności skargi wnoszonej do Trybunału w Strasburgu;
			Agencja Praw Podstawowych Unii Europejskich;			

5. Organizacje pozarządowe w ochronie praw człowieka	Instytucje i organizacje pozarządowe o zasięgu globalnym i regionalnym (lokalnym), akcje i inicjatywy organizacji	– wymienia organizacje pozarządowe broniące praw człowieka: Międzynarodowy Ruch Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Amnesty International, Polski Czerwony Krzyż, La Strada, Human Rights, Watch, Polska Akcja Humanitarna, Caritas, Stowarzyszenie „PoMOC”, Fundacja Stefana Batorego;	– określa zakres działań organizacji pozarządowych w kontekście obrony praw człowieka;	– przedstawia programy, kampanie i akcji społeczne (polskie i międzynarodowe) realizowane w ramach walki o prawa człowieka;	– opisuje inicjatywy podejmowane przez Helsińską Fundację Praw Człowieka, takie jak festiwal „Watch Docs”;	– analizuje efektywność poszczególnych działań prowadzonych przez organizacje działające na rzecz ochrony praw człowieka;
6. Polski system ochrony praw człowieka	Instytucje i organy chroniące prawa człowieka w Polsce: TK, sądy, RPO, Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania,	– wymienia organy egzekwujące przestrzeganie praw człowieka w Polsce (RPO, sądy, TK);	– opisuje wybrane prawa i wolności zagwarantowanie Konstytucją, – analizuje kompetencje i działania Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce;	– przedstawia procedurę składania skargi konstytucyjnej do Trybunału Konstytucyjnego, – omawia procesową drogę egzekwowania prawa w Polsce;	– analizuje skuteczność skarg konstytucyjnych na przykładach; – omawia przykłady łamania praw człowieka w Polsce;	– porównuje obszar i zakres działania RPO, sądów powszechnych, TK;
	obszary działania tych organów					